

Výskyt a hnízdění vlhy pestré (*Merops apiaster*) na Kutnohorsku na počátku 21. století

The occurrence and breeding of the European Bee-eater (Merops apiaster) in the district of Kutná Hora in 2002–2016

Michal KAVKA

Pobřežní 53, 284 01 Kutná Hora; e-mail: numenius@seznam.cz

ÚVOD

Vlha pestrá (*Merops apiaster*) je druh s mediteránním rozšířením, obývá teplé a suché oblasti Evropy, Asie a Afriky (HUDEC & ŠTASTNÝ 2005). Je přísně tažná, ptáci ze střední Evropy zimují v savanách východní a jižní Afriky, převážně na jih od rovníku (CEPÁK *et al.* 2008). V době hnízdění vyhledává vlha pestrá otevřenou krajinu s jednotlivými stromy nebo keři v sušších a teplejších oblastech s vhodnými písčitymi, či hlinitými stěnami, které nalézá zejména v pískovnách, cihelnách, erodovaných svazích, či ve strmých březích řek, v nichž si vyhrabává hnízdní nory (ŠTASTNÝ *et al.* 2006).

V České republice se jedná o přibývající druh, který hnízdí především na jižní Moravě. Během prvního mapování hnízdního rozšíření ptáků v letech 1973–1977 byl počet hnízdních párů odhadnut na 1–8, během druhého mapování (1985–1989) to bylo 3–10 párů a při třetím mapování 2001–2003 činil odhad již 33–90 párů. Nárůst početnosti pokračoval i nadále a v roce 2005 byla populace pro ČR odhadnuta asi na 180 párů (ŠTASTNÝ *et al.* 2006). V Čechách bylo do konce dvacátého století známo jen několik málo případů hnízdění (HUDEC & ŠTASTNÝ 2005), ale již v roce 2011 bylo podle VIKTORY (2011) hnízdění vlhy na území Čech hlášeno ze čtyř lokalit a šíření pokračovalo i v následujících pěti letech (ČSO 2016).

VÝSKYT VLH PESTRÝCH V OKRESE KUTNÁ HORA

Tahové období

První záznam výskytu vlhy pestré na území okresu Kutná Hora (dále jen Kutnohorsko) je ze dne 19. 5. 2002, kdy bylo pozorováno sedm jedinců na přeletu u rybníku Katlov (kvadrát 6157; KAVKA 2003). Dále bylo na jarním tahu zjištěno šest jedinců dne 3. 5. 2009 u Nového rybníku u Nových Dvorů (kvadrát 6058), dva jedinci na přeletu nad rybníkem Zbožňov u Senětína (kvadrát 6157) dne 16. 6. 2013 a tři jedinci na přeletu severním směrem u přírodní památky Kačina (kvadrát 6057) dne 19. 5. 2016.

Mimo vlastní pozorování je mi z Kutnohorska znám ještě údaj od J. Pomykala, který zastihl dne 24. 5. 2014 šest jedinců u Nového rybníku u Nových Dvorů (ČSO 2016).

Na podzimním tahu byla vlha zjištěna pouze dvakrát. Dne 4. 9. 2013 navečer lovilo 23 jedinců nad obcí Bludov (kvadrát 6157) a po několika minutách celé hejno odlétlo jihovýchodním směrem. Podruhé bylo na stejné lokalitě pozorováno devět jedinců na přeletu jižním směrem dne 28. 8. 2015.

Hnízdění

V roce 2014 bylo prokázáno hnízdění jednoho páru v částečně odtěžené haldě zeminy na skládce odpadů mezi Kutnou Horou a Neškaredicemi (kvadrát 6057). Lokalita byla prvně navštívena 5. 6., kdy byl pozorován jeden jedinec. Při kontrole 13. 6. byl zjištěn celý pár a další jedinec, který již nebyl později zastížen. Během další kontroly dne 22. 7. bylo pozorováno přinášení potravy do hnízdní nory vyhrabané asi 3,5 metru vysoko v přibližně 4,5 metru vysoké stěně orientované východním směrem. Dne 26. 8. byla zjištěna v okolí hnízdní nory čtyři vyvedená mláďata.

V roce 2015 byl 1. 6. na hnízdišti přítomen opět jeden pár, který byl 22. 7. pozorován při krmení mláďat ve stejné hnízdní noře jako rok předtím.

V roce 2016 byl 1. 6. nedaleko hnízdiště opět zjištěn jeden pár a 6. 6. bylo pozorováno páření páru u hnízdní nory. Při kontrole 13. 7. však nebyly vlny zjištěny a hnízdní nora byla překrytá pavučinou.

Obr. 1: Hnízdní stěna vlny pestré (*Merops apiaster*) u Kutné Hory, 11. 9. 2016. Foto: M. Kavka.

Fig. 1: Nesting site of the European Bee-eater (*Merops apiaster*) near town of Kutná Hora, 11th September 2016. Photo by M. Kavka.

DISKUSE A ZÁVĚR

Výskyt vln pestrých na Kutnohorsku odráží postupné šíření tohoto druhu do teplých oblastí na sever od tradičního evropského areálu rozšíření (ŠIMEČEK 2006, VIKTORA 2011). Například na jižní a střední Moravě vzrostla populace vln z odhadovaných 35–40 hnízdicích párů v roce 2000 na 180–200 párů v roce 2005 (ŠIMEČEK 2006) a německá populace se mezi lety 2000–2015 rozrostla z přibližně 200 párů na 1 350 párů (MITTELDEUTSCHE ZEITUNG 2015, L. Viktora *in litt.*). V Čechách bylo ojedinělé zahnízdění jednoho páru vln zaznamenáno poprvé již v roce 1956 na Českolipsku

(ŠŤASTNÝ *et al.* 2006), ale vznik pravidelně obsazovaných kolonií se datuje až k roku 2011, kdy několik párů zahnízdilo na dvou místech na Mělnicku a jedna malá kolonie vznikla i na Benešovsku (VIKTORA 2011, ČSO 2016). Další středočeské kolonie vln byly objeveny v následujících letech na Kolínsku (4–7 párů; např. STUDECKÝ 2014, STUDECKÝ 2015, KOVÁŘ & HODAČOVÁ 2016), Berounsku (1–2 páry; např. VESELÝ & VOJTĚCHOVSKÁ 2014, VALEŠ *et al.* 2015) a Mladoboleslavsku (5–10 párů; např. ŠIFTA 2015, ŠIFTA 2016). Navzdory pokračujícímu obsazování nových hnízdních lokalit početnost vln na pravidelných hnízdištích v Čechách kolísá. V roce 2016 pravděpodobně na žádném místě nehnízdl více než pět párů (ČSO 2016). Takto malé kolonie jsou zranitelné vůči vnějším vlivům a jejich dlouhodobá existence je závislá na pravidelném udržování vhodných hnízdních stěn a omezení rušivých faktorů zejména na počátku hnízdění.

K opuštění hnízdní nory v částečně odtěžené haldě zeminy na skládce odpadů mezi Kutnou Horou a Neškaredicemi došlo v roce 2016 na počátku hnízdění. Z důvodu nízké frekvence kontrol lokality v hnízdní době zůstávají příčiny neúspěchu pokusu o zahnízdění neznámé. Hnízdo mohlo být opuštěno v důsledku nadměrného vyrušování, zcela nelze vyloučit ani úhyn rodiče, nebo predaci snůšky.

SOUHRN

V článku shrnuji všechny známé záznamy a první zdokumentované hnízdění vlhy pestré (*Merops apiaster*) na území Kutnohorska. Celkem byla vlha pozorována pětkrát na jařmím a dvakrát na podzimním tahu. Hnízdění jednoho páru bylo prokázáno v letech 2014 a 2015 mezi Kutnou Horou a Neškaredicemi.

SUMMARY

The article summarizes all known records and the first evidence of breeding of the European Bee-eater (*Merops apiaster*) in the district of Kutná Hora at the beginning of the 21st century. Bee-eater was observed five times during the spring migration and twice during the autumn migratio in 2002–2016. Successful nesting of one pair was recorded between town Kutná Hora and Neškaredice village (Grid. No. 6057) in 2014 and 2015.

PODĚKOVÁNÍ

Za cenné rady a připomínky k textu děkuji Liboru Prausovi.

LITERATURA

- CEPÁK J., KLVAŇA P., ŠKOPEK J., SCHRÖPFER L., JELÍNEK M., HOŘÁK D., FORMÁNEK J. & ZÁRYBNICKÝ J. (eds) 2008: *Atlas migrace ptáků České republiky a Slovenska*. Aventinum, Praha.
- ČSO 2016: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na <http://birds.cz/avif/obd.php>. Naposledy navštíveno 21. 8. 2016.
- HUDEC K. & ŠŤASTNÝ K. (eds) 2005: *Fauna ČR, Ptáci 2/II*. Academia, Praha.
- KAVKA M. 2003: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: JELÍNEK M. & ŠIMEK J.: Faunistická pozorování v České republice v roce 2002. *Zprávy ČSO* 56: 26–40.

- KOVÁŘ M. & HODAČOVÁ L. 2016: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1308748. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- MITTELDEUTSCHE ZEITUNG 2015: *Bienenfresser in Sachsen-Anhalt Bundesweit größte Kolonie in Merseburg*. Dostupné on-line na <http://www.mz-web.de/mitteldeutschland/bienenfresser-in-sachsen-anhalt-bundesweit-groesste-kolonie-in-merseburg-22563430>. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- STUDECKÝ J. 2014: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=551484. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- STUDECKÝ J. 2014: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=953400. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- ŠIMEČEK K. 2006: Hnízdní rozšíření vlhy pestré (*Merops apiaster* L.) v České republice v letech 2000–2005. *Crex* 26: 103–109.
- ŠIFTA J. 2015: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=922151. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- ŠIFTA J. 2016: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1416780. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice*. Aventinum, Praha.
- VALEŠ Z., VESELÝ J. & NOVÁK F. 2015: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=952309. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- VESELÝ J. & VOJTĚHOVSKÁ E. 2014: Vlha pestrá (*Merops apiaster*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné on-line na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=532203. Naposledy navštíveno 17. 8. 2016.
- VIKTORA L. 2011: Vlha na postupu. *Ptačí svět* 18: 9.